

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ФІЛОЛОГІЇ  
ТА МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ  
ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН**

Збірник наукових праць

Наукові записки  
Рівненського державного гуманітарного університету

Заснований в 2009 році

Рівне – 2013

ББК 81.2  
А - 43  
УДК: 81. 243

**Актуальні проблеми філології та методики викладання гуманітарних дисциплін:** Збірник наукових праць.  
Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. — Рівне: РДГУ, 2013. — 109 с.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем викладання іноземної мови, філології, теоретико-методологічних, культурологічних, літературознавчих, мовознавчих проблем спілкування.

Матеріали можуть бути корисними для науковців, працівників навчальних закладів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

#### РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

**Головний редактор:**

**Безкоровайна Ольга Володимирівна** – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

**Заступник головного редактора:**

**Мороз Людмила Володимирівна** – кандидат філологічних наук, професор (відповідальний редактор) (Рівненський державний гуманітарний університет).

#### ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

**Постоловський Руслан Михайлович** – кандидат історичних наук, професор, член-кореспондент Міжнародної слов'янської академії наук, ректор (Рівненський державний гуманітарний університет);

**Михальчук Наталія Олександрівна** – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

**Вербець Владислав Володимирович** – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

**Архангельська Алла Мстиславівна** – доктор філологічних наук, професор (Рівненський інститут слов'язнавства Київського славістичного університету);

**Оляндер Луїза Костянтинівна** – доктор філологічних наук, професор (Волинський національний університет ім. Лесі Українки);

**Гороть Євгенія Іванівна** – доктор філологічних наук, професор (Волинський національний університет ім. Лесі Українки);

**Коваль Ганна Петрівна** – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

**Литвиненко Світлана Анатоліївна** – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

**Стеріополо Олена Іванівна** – доктор філологічних наук, професор, (Київський національний лінгвістичний університет);

**Малафійк Іван Васильович** – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

**Павелків Роман Володимирович** – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

**Ніколайчук Галина Іванівна** – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

**Зимомря Микола Іванович** – доктор філологічних наук, професор (Дрогобицький педагогічний університет ім. Івана Франка);

**Павлова Ольга Іванівна** - кандидат філологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

**Сербіна Тетяна Георгіївна** – кандидат філологічних наук, доцент (Рівненський державний гуманітарний університет).

Затверджено Вченою радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 10 від 31.05.2013 р.).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31. Рівненський державний гуманітарний університет

ISBN 966 — 7281 — 09 — 03.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2013

У період з 1780-х по 1800-ті роки, в американській літературі частіше з'являються другий й третій типи, тоді як останній залишався однією з основ популярної журнальної літератури й "пennі прес" практично до середини сторіччя. З огляду на його суперечливу сутність, перший тип ніколи не набув такого ж поширення, як решта, хоча у його межах було створено цілий ряд більших й краще відомих творів у період з 1785-го по 1820-й рік. Також, цей напрямок зрештою призвів до створення чудових зразків сатиричної літератури, адже застосування орієнтальних персонажів заради висміювання певних особливостей релігії було справжньою новиною для тогочасної американської культури, яка до цього, під впливом релігії, довгий час ототожнювала усі орієнтальне із сатанинськими силами.

Окрім проповідування праведного життя, віри у божественне милосердя й можливість вдосконалення людства, орієнтальна історія уможливила заперечення домінуючої культуральної доктрини кальвінізму та дозволила американській літературі наблизитися до інтересів звичайних людей, котрі цікавилися, передусім, проблемами власного суспільства, і яким було важко зрозуміти теологічні тонкощі. Художня рецепція орієнтальної тематики допомогла американським письменникам зробити їхні нелегкі для розуміння ідеї цікавими для пересічних читачів, та, водночас, здійснити приховане підірвання ворожих релігійних та ідеологічних доктрин, уникаючи прямих зіткнень та жорстких суперечок. Унаслідок цього, ближче до середини 19-го сторіччя орієнтальна історія не лише стає невід'ємною складовою масової літератури, але й входить до творчого арсеналу класиків американського Ренесансу – від орієнтальних творів Е.А.По й східної тематики філософських роздумах лідерів трансценденталізму Г.Д.Торо й Емерсона, до імпліцитного використання орієнтальної міфології й релігії у великих романах Г.Мелвілла й поезіях В.Вітмена.

#### ЛІТЕРАТУРА

1. Michaels W.B. The American Renaissance Reconstructed / Michaels Walter Benn. – Baltimore: Johns Hopkins University Press, 1985, – p.326.
2. Education // The Complete Writings of Ralph Waldo Emerson – New York: W.H. Wise, 1989. – P.984.
3. Letters Writ by a Turkish Spy // The Unusable Past: Theory and the Study of American Literature, Russell J. Reising, New York: Methuen, – 1986. – P.12
4. Reynolds D. Beneath the American Renaissance / David Reynolds. – NY: Oxford University Press, – 624 p.
5. Reynolds D. Faith in Fiction / David Reynolds. – Cambridge, Massachusetts : Harvard University Press, 1982. – 269 p.
6. Bercovitch S. Reconstructing American Literary History / Sacvan Bercovitch. – Cambridge, Mass: Harvard University Press, 1986, – p.284.
7. The Southern Quarterly Review, January 1852. // D. Reynolds, Faith in Fiction – Cambridge, Massachusetts : Harvard University Press, – P.27.

#### М.М. КАЛИНИЧЕНКО. ФОРМИРОВАНИЕ ЖАНРА ОРИЕНТАЛЬНОЙ ИСТОРИИ В АМЕРИКАНСКОЙ ЛИТЕРАТУРЕ

*Резюме.* В статье проанализированы основные особенности формирования жанра ориентальной истории в американской литературе XVII-XIX век и его связь с классической литературой американского Ренессанса.

*Ключевые слова:* история североамериканской литературы, рецепция, ориентальная история, романтизм.

#### М.М. KALYNYCHENKO. THE MAKING OF THE ORIENTAL TALE IN AMERICAN LITERATURE

*The summary.* The article examines the main features of formation of the oriental tale in American literature of the XVII-XIX centuries and its influence on the classic literature of American Renaissance.

*Key words:* history of North-American literature, reception, oriental tale, Romanticism.

Одержано редакцією 16.04.2013 р.

УДК: 82. 09 (73)

А.В. АНДРОЦУК

#### МОВА РОМАНУ НОРМАНА РАША «ПАРУВАННЯ» («MATING») ЯК ПРЕДМЕТ ЗОБРАЖЕННЯ

*Резюме.* У статті робиться спроба показати пафос комічного на мовному рівні в романі Норма Раша «Парування» («Mating»), а також вивчити новаторський і експериментаторський характер використання мови в романі. З'єднання високого і низького реєстрів є одним з головних факторів, який робить цей роман визначним твором англійської літератури.

*Ключові слова:* мова як предмет зображення, пафос комічності, комедія положень, метафора, порівняння, крилатий вираз, професіоналізм, сталий вираз.

Як відомо, тільки у літературі людина постає людиною, яка говорить. Принципове значення цьому надавав М.М. Бахтін: «Основна особливість літератури— мова тут не тільки засіб комунікації та вираження-зображення, але і об'єкт зображення». Учений стверджував, що «література не просто використання мови, а його художнє пізнання» і що «основна проблема її вивчення» — це «проблема відношення між мовою, яка зображує і мовою, яка зображується» [5].

Вивчаючи людську свідомість, художня література, за словами В.А.Грехнева, «укрупнює стихію думки»: письменника «притягує думка, але думка, не охолоджена і не відчужена від переживання та оцінки, а наскрізь пронизана ними... її особистісний колорит, її жива енергія — перш за все це привабливо для художника слова там, де думка стає предметом зображення» [6].

Напевно, небагато знайдеться у скарбниці світової літератури художніх творів, заглиблюючись у сюжет яких, читачеві довелося б ще й пірнути у глибину мовної мозаїки. Маємо на увазі роман Нормана Раша «Парування» («Mating»), вже перші сторінки якого приковують увагу читача своєю мовою. Твір, безперечно, є непересічним явищем англомовної літератури як з точки зору проблем, що їх автор торкається на 480 сторінках, так і з точки зору мовної. Сам автор визнає новаторське або експериментальне використання мови («innovative or experimental use of language» [7]).

Алікс Уілбер (Alix Wilber) переконаний, що цей твір є надзвичайно розумним та дуже амбіційним романом, який говорить про фемінізм, соціалізм, політичну корупцію, спонсоровані закордоном проекти розвитку села, а також про стосунки між чоловіком і жінкою. І все це робиться одночасно і весело, і хвилююче. Саме авторська мова, яка характеризується поєднанням високої лексики та ексцентричних *non sequiturs*, є рушійним чинником, завдяки якому роман спрацьовує ('makes the novel work'). Твір вирізняється своєю дотепністю, гостротою та здатністю висміювати, при цьому не вдаючись до приниження ('demeaning') [8].

Тому маємо на меті зробити спробу аналізу твору на мовному рівні. Ставимо перед собою завдання представити мову твору як предмет зображення, аналізуючи стилістичні єдності твору, що лежать у різних мовних планах. При цьому пам'ятаємо: «Для романного жанру характерний не образ людини самої по собі, а саме образ мови. Але мова, щоб стати художнім образом, повинна стати мовою в устах, що говорять, поєднуючись з образом людини, що говорить» [1:149].

Крістофер Леманн-Гаупт (Christopher Lehmann-Haupt) вдало і стисло подає короткий виклад змісту:

Безіменна оповідачка, молода американська жінка, якій ледь за тридцять, шойно з'явилась з африканської савани. Вона по горло сита своєю докторською дисертацією. Вона поселяється в Габороне, столиці Ботсвани, і її вражає жадібність, потреба у надлишку набирає форми сексуального полювання ('takes the form of sexual predation')... На одному з дипломатичних прийомів вона знаходить свого героя, харизматичного, з зачіскою у формі кінського хвоста соціального теоретика на ім'я Нельсон Денун (Nelson Denoon), який блискуче читає зібранню лекцію про недоліки соціалізму. Вона визнає, що він організував матриархальну утопію десь на півночі пустелі Калагарі. Вона вирушає у небезпечну мандрівку з двома віслюками, в кінці кінців знаходить те село і змушує Денуна прийняти себе [9].

Говорячи про роман Нормана Раша, доцільно буде згадати слова М.М. Бахтіна: «Роман як ціле – це багатостильове, різномовне, різноголосе явище. Дослідник стикається у ньому з кількома різнорідними єдностями, що лежать інколи у різних мовних планах і підпорядковуються різним стилістичним закономірностям» [1, 75]. У творі читачеві доводиться зіткнутися з мовною мозаїкою, у якій англійська мова домінує. Але якщо тлумачення таких слів з мов сетсвана і африкаанс, як *bana* (children), *basadi* (women), *batlodi* (bad people, spies), *biltong* (air-dried game meats), *chibuku* (commercial maize beer), *gosiane* (all purpose term meaning variously: I agree, Okay, Everything's fine), *lakhwa* (European (any foreigner)), *gra* (sir, father) та ін. подається у глосарії у кінці книги, то вже решта іншомовних вкраплень потребуватимуть від читача або вже засвоєних знань латинської, французької, німецької мов або хороших словників. Доведеться читачеві познайомитись з американським сленговим *gung ho* (enthusiastic, dedicated), яке в свою чергу пішло з китайської: *He was well-known to be gung ho for half measures*; з єгипетським *ankh* (key of life), з латинським *Sinfonia domestica* (Domestic Symphony), з терміном у філософії Арістотеля *entelechie* (actuality) та ін. Трапляються сполучення на зразок *the omphalos of my idioverse*, коли читачеві доведеться пройти від древнього культового об'єкта у Дельфах (сьогодні одне із значень слова *omphalos* – 'центральний пункт') до терміна, автором якого є Кіліан Фрітш (Kilian Fritsch).

Використання сетсвана і африкаанс здається виправданим, бо це один із шляхів, який допомагає передати екзотичний аромат далеких країв та їхні реалії якомога переконливіше. Щодо решти, то вже згадуваний Крістофер Леманн-Гаупт задає питання стосовно того, чи існує якась певна мета у цьому поєднанні, так званому 'меланжі' академічного жаргону, американського сленгу, британізмів, мов сетсвана, французької, латинської та німецької, антропологічних термінів, рядків з рок-музики та літератури. Увагу критика привертають такі слова, як 'spectating', 'at that point in time', 'suigenerism', 'in the gloaming', 'rubiconic junctures', 'evaginating', 'retroanalytic' і повторюване 'id est' замість 'that is'. Він переконаний, що мета така є, зазначаючи, що читач помічає іронію у випадку жінки, котра є такою виразною і свідомою ('articulate and self-aware'), і яка зрештою потрапляє у полон емоцій, які їй не підвладні. Критик намагається розкрити ще одну таємницю, котра стосується героїні-оповідачки, а саме: чому вона ніколи не повідомляє читачеві свого імені ("Why she never reveals her name also remains something of a mystery. Is she Goethe's eternal feminine, drawing us on") [9]. Тут, на нашу думку, критик має рацію, але до певної міри. Бо чи завжди ми знаємо, як звати літературного героя, який одночасно є і оповідачем? Ми схилиємось до думки, що така своєрідна анонімність у жодному разі не заважає, а навпаки підсилює відчуття, що з нами довірливо розмовляє конкретна людина. Навряд чи фіктивне ім'я оповідача хоч якось наблизило б його до свого читача. Принагідно зауважимо, що характеризуючи себе, героїня відрекомендує себе, використовуючи латинську фразу: "My middle name is noli me tangere (недоторкана) if it's anything".

І, як не дивно, значне використання іншомовної лексики не заважає розумінню твору, а навпаки видається надзвичайно на своєму місці. Ось, наприклад, об'язавши свою незавершену докторську дисертацію мотузкою та запечатавши її сургучем, вона каже: "I left the object in plain view as a memento mori ( нагадування про смерть – звучить смішно, коли мова іде всього-на-всього про незавершену і відкладену у довгий ящик дисертацію) that my academic life was not going to go away but was only lying in wait". Або, наприклад, описуючи становище Денуна, вона зауважує: "Deno was clearly primus inter pares (перший серед рівних) here". Як бачимо, латинська мова не тільки надає своєрідної пікантності її мові, показуючи, наскільки освіченою та ерудованою вона є, але й допомагає дуже влучно описати ситуацію. Знову доречно буде згадати наступні слова М.М.Бахтіна: «Різні мови ('язики розноречия'), як наведені одне на одне дзеркала, кожне з яких по-своєму відображає шматочок, куточок світу, примушують вгадувати та вловлювати за їхніми взаємовідображеними аспектами світ більш широкий, багатоплановий і 'многокругозорний', ніж це було підсилено одній мові, одному дзеркалу» [1, 225-226].

У творі майже немає прямої мови як такої. Висловлювання інших людей подані без лапок і лишень більш-менш оформленими є виступи (подані у щось на зразок протокольної форми), виголошені на зборах. Увесь твір – мова героїні-оповідачки. Навіть виключно оригінальні висловлювання Денуна промовляються оповідачкою, і чомусь закрадається думка, що при передачі чужих слів не обійшлося без коректур самої оповідачки, бо якось надто вже однорідним та плавним видається усе мовне полотно твору.

А мова молодого антрополога, ще раз зауважимо, заслуговує на безперечну увагу. Будучи глибоко залюбленою у слово, тонко його відчуваючи, вона з нього виліплює карколомні фрази, які якнайточніше влучають у ціль. Окрім іншомовної інкрустації, мова молодого антрополога є метафорично насиченою. Ось лишень кілька прикладів:

The corridor was a melee (рукопашний бій) of people (мова іде про переповнений людьми коридор) .

I could feel the scene tipping over(сцена перекидалась, так би мовити, переливалась через край – про напружену ситуацію).

And I knew that with a modicum of luck and encouragement I could blow on embers and get the son et lumiere back, probably (хотіла подути на жаринки, щоб повернути звук і світло, тобто повернути до життя свою дисертацію).

I was brave to ask if there were also other areas in his life where tentacles of depression could suddenly shoot out and envelop him, turning him into a morose dinner partner without warning (щупальця депресії раптово простягнуться і охоплять його).

He was such a hive of industry of late (слово hive (рій бджіл) використовується для опису його працьовитості).

He was cornucopious with examples (прикметник утворений від лат.cornu copiae – ріг достатку, тобто приклади лилися з нього, як з рогу достатку).

He had a pearl of great value: he knew whom to trust (цінною перлиною називається риса характеру).

We were in apotheosis of whiteness (апофеозом білизни називається абсолютно білий інтер'єр готелю).

I was well aware I was in the outskirts of the suburbs (на околицях околиць, тобто дуже далеко) of the thing you want or suspect is there.

All the way home I flattered myself that I had at least gotten into the foyer of his consciousness (потрапила у фойє його свідомості, тобто трішки запам'яталась йому).

Прикладів таких свіжих і влучних метафор можна навести багато. Деякі справляють незабутнє враження своєю новизною та неочікуваністю. Наприклад: the patchiness (плямистість, нерівномірність) of my education, a paradise of pain (рай болю – в основі оксиморон), midden (смітниковий насип – термін в археології для позначення звалища відходів) of past relationships, my need for a cincture (пасок або так званий цингулум, що є елементом літургійного вбрання римсько-католицького клірика) at the bottom of every event.

Дуже полюбає оповідачка одним штрихом змалювати певний період свого життя або дати характеристику тому чи іншому предмету, явищу ("When I find myself in a homogeneous phase of my life, I like to have a caption for it"), наприклад: A fete worse than death.

На нашу думку, наступні речення могли б стати повноправними крилатими виразами (деякі, правда, мають комічну тональність, але у дотепності їм не відмовиш):

All systems are ensembles or mosaics.

Counterfeit freedom is still something you can enjoy in the right frame of mind.

Gratitude is a drug.

In love and mating, ambience is central.

The celerity with which people recognize something is spilt milk is a main measure of their rationality.

Death is as interesting as peristalsis.

There is no free will. Everything is still determined when you make random choices, but you stop noticing.

This world is what it is, I said, and you are what you are (паралелізм).

Theories can be reactionary and still be applicable.

Of surfeit one can never have too much.

Порівняння — теж один з її улюблених прийомів для влучного опису, як ось :

So thin he looked like a weather vane.

...whose cheeks looked like a pegboard.

The first lightnings, like filaments, shone far away.

Володіючи вмінням створювати красномовні описові деталі, героїня не нехтує сталими виразами, що вже є багатолітнім скарбом мови, і влітає їх у канву тексту. Наприклад:

The next day was all work and no play.

He was in the wrong pew.

He was grateful across the board.

Some people get bored to the hilt.

This was right up his alley.

I should stick to my laves and penates.

Nelson took the helm more that afternoon.

We were birds of a feather.

It should sink or swim.

I shot myself in the foot at the beginning of the race, but the thing to do was to proceed anyway with as much vivacity as I could dredge up.

I sensed he had something up his sleeve en route. (В останньому з наведених речень фіксуємо не тільки сталий вираз, а й французьке *en route*. Для мови героїні-оповідачки є характерним таке накопичення в одному реченні). А також:

off the beaten track, by a long chalk, hand in glove, went out of his way, took a cut at the take, fell into line, root and branch, down the drain, sowing dragons' teeth unto the last generation та багато інших.

Гострота думки, комічність вислову, вміння підмітити оригінальне і найсуттєвіше, дозволяє досягти неабиякого ефекту. Наприклад:

Other days I got up at two or three or worse.

Most young Africans want to get to America so badly you can taste it.

Batswana has the last places in Africa wild animals have never seen a white face.

Everything is laundered to a fare-thee-well.

One factor I should take into account is that America is driving me more insane than I already am.

I had been working my tits down to nubs in the study of man, with the result that my goals were receding farther the faster I ran.

Занадто вже самокритичним, аж до непристойності, є останнє з наведених речень, проте вона не нехтує навіть вульгарністю, аби тільки коротко і влучно охарактеризувати ситуацію. Недарма ж однією з її улюблених фраз є французьке *tout court*.

Часто у її мові трапляються синтаксичні паралелізми. Наприклад: "Spies of all kinds are profuse... The Russian embassy is huge". Ритмічність та римування, антонімічні пари також характерні для мови героїні наприклад: *retreats from my vicinity with great celerity, under the passivity was a palpable intensity*.

Влучно вона використовує цитати з класиків. Наприклад, організувавши вечірку на честь Денуна, вона каже словами Марлоуа: "Hell is closed and all the demons are here". Чутно і відлуння Шекспіра, як от: "He was not going to bore me with all his specifications for the devices you had to put together to give you such a consummation devoutly to be wished", "On the contrary, I have led a fairly generative life in the time I've had to spare from defending myself against slings and arrows".

"He was so interdisciplinary", – дає вона характеристику героєві. Але такою ж є і їхня мова :

Of course going the route of force majeure (форс мажор, непередбачувана ситуація) I would tear up any chance I would have of ever coming back to Tsau.

What I was suddenly afraid of was that this moment was our perihelion (астр. перигелій).

So much is siphoned (зливати сифоном) from Nelson.

This has osmosed to him through his father...(термін осмос означає спонтанний перехід, однобічну дифузію через мембрану).

Тут слід зауважити, що героїня-оповідачка настільки тонко володіє словом, настільки гостро відчуває всі переходи та зміни у ситуаціях, що характеризує їх за допомогою переливів музичної термінології:

Dorcas was finishing in a genuine crescendo of hysteria (крещендо, тобто пік, кульмінація істерії).

Щоб описати, як Нельсон повернувся, щоб подивитись на неї, оповідачка використовує фізичний термін:

He torqued around to look at me.

Жінок за натурою вона називає *sessile*, що є ботанічним терміном і означає сидячий, безчерешковий.

Основа їхньої дієти називається *fulcrum of our diet*, де слово *fulcrum* є фізичним терміном, що означає точка опори. Щоб описати, наскільки рішуче і безповоротно її мати відмовилась від часнику у своїй дієті, оповідачка використовує дієслово *abjure*, яке переважно вживається у поєднанні зі словом *religion* або у юридичній термінології та означає заперечувати під присягою. Свою дієту на певному етапі свого життя в Африці називає *monochrome*, а чоловіче населення тієї місцевості називає *local male flora*. Прикметник *proleptical* з медичної термінології означає 'той, що стався передчасно', а похідний від нього прислівник використовується у такій банальній ситуації: '...handed me toohtpicks proleptically'. Таке використання високої лексики для опису побутових банальних ситуацій справляє комічний ефект.

Використання професіоналізмів у мові своїх персонажів є одним з прийомів, які автори використовують, як правило, з певною метою. Сьогодні навіть набуває популярності вираз *professional bias*: "The expression 'professional bias' designates a mental conditioning brought about by the particularities of one's job" [10].

Проте до мови героїні це стосується, так би мовити, у кратному варіанті. Занадто вже багато галузей наук охоплює її словниковий запас. А можливо, це зайвий раз доводить, наскільки глибоко спостережливий молодий антрополог проникнув у суть людської природи і вміло передає її словами, що добуті з мовних скарбничок різних галузей наук.

М.М. Бахтін говорив, «що розшарування мови – жанрове, професійне, соціальне у вузькому смислі ... входячи у роман, по-особливому впорядковується у ньому, стає своєрідною художньою системою, яка оркеструє інтенціональну тему автора» [1, 112].

Перечитуючи твір, ми натрапили на слово *tessara*, що означає 'a very hard puzzle, logic game', і подумали, чи не є сам твір такою ж загадкою не тільки з точки зору тематичної, ідейної, а й з мовної. Безперечно, обоє головних персонажів переймаються проблемами мови, захоплені латиною з молодих літ, займаються мовним експериментаторством, з азартом грають у 'a Ping-Pong competition re competitions of the phrase', але той факт, що упродовж усього твору ними самими (переважно оповідачкою) і дається літературознавча та мовознавча характеристика тому, що і як вони говорять, наводить на думку, що автор робить це не без певної мети. Нечасто трапляються твори, у яких би самі персонажі виконували роботу літературних критиків чи стилістів.

Ось кілька красномовних прикладів:

None of my sorties into irony or the jocular were working.

Denoon was often quite aphoristic.

I think this was the area where he lost everyone with a pun about Cuban socialism being social cubism.

It's an unfair simile.

You are telling us some claptraps.

I am embroidering a bit if I imply...

I was among *avec-culottes*, a jocolism I would later use on Denoon. Слово *jocolism*, як його визначає William Safire, є 'a word or phrase intended to be an amusing error' [12].

Неологізми є, безперечно, одним з продуктів експериментаторства головних персонажів з мовою. Ось ще кілька прикладів: "Or so I had been led to believe. It was unso", "I already accused him of already sounding more American, or more prolish in fact, which meant talking more like the proletariat than usual". У реченні *Everything was adding to the mad hatter tenor of events* (божевільний розвиток подій) означення *mad hatter* утворене від сталого виразу *mad as a hatter*.

At the same level was Denoon using the amalgam *GodJesus* in connection with swearing one thing or another.

Martin Wade видавався їй 'very cockney'.

'Despite my metaphors', зауважує вона в одному місці, а в іншому говорить: "Tonight there will be no exercise in hubristics". Щоб сподобатись героєві, вона визнає, що робить спроби 'to pander to his demonstrated weakness for wordplay'.

Також вживає оповідачка-героїня, яка пишається тим фактом, що її називають *gaconteuse*, такі слова, як *quirk*, *solecism* та ін.

У творі порушується мовне питання. Цікавим є факт переходу тубільного населення у своїх розмовах на англійську мову. Потрібно подати відповідний знак, який означає, що ти хочеш перейти з рідної мови на англійську, і отримати дозвіл громади. Сама героїня після перебування у британськомовному середовищі, тонко відчуючи переходи на іншомовні або діалектні реєстри, робить наступне зауваження щодо своєї мови: "On the cheap and hosepipe are relics of how Briticized my speech became".

Ми долучаємось до думки критиків, які відносять роман до жанру 'comedy of manners'. Мусимо визнати, що пафос комічності досягається і на мовному рівні. Використання величезної кількості книжної лексики, термінів з різноманітних галузей наук, слів іншомовного походження, а також значного числа слів латинської, французької та інших мов для опису переважно побутових сцен і сприяє досягненню такого ефекту.

Слова Джеймса Вуда (James Wood) можуть служити своєрідним підсумком. На нашу думку, він дає дуже влучне порівняння творчості Нормана Раша з творчістю інших англомовних письменників, одночасно даючи характеристику мові твору, зазначаючи, що Норман Раш є винятком в американській літературі, оскільки він єдиний із значних американських письменників не писав про Америку. Його книги, як затемнення сонця, з'являються рідко, але справляють глибоке враження. Тематикою і мовою своїх творів, він нагадує Конрада, який 'люто унікав' ('practiced 'ferocious avoidance') звичайних речень і робив все, щоб порушити та прикрасити нормативну літературну мову ('disrupt and ornament standard literary vernacular'). Критик також зазначає, що силою його роману є дивовижна авторська проза, яка поєднує високий та низький реєстри у дуже нестійких сполученнях ('combines high and low registers in greatly unstable compounds') [11].

У своєму творі автор торкається великої кількості питань, на які людство намагається відповісти впродовж не одного століття. Він також тонко і вміло характеризує ситуацію у сучасному світі, як у політичній, соціальній, так і у багатьох інших сферах людського буття. Говорячи про серйозні речі, автор роману викликає у читача сміх. Ми б сказали, що у романі Нормана Раша багатогранність людини вирає якщо і не всіма можливими гранями мови, то великою їх кількістю. Що ж, окрім авторського віртуозного володіння словом, робить цей роман таким захоплюючим читанням? Серед багатьох чинників ми зауважили і наступний: у романі



переплітаються дві площини комічного. Площина, коли про буденне та комічне автор говорить пафосно, накладається на площину, коли високе подається у комічному вигляді. Можна поставити питання: Чи не занадто багато сміху? Відповідь: Ні. Адже, за М.М. Бахтіним, сміх — це «одна з найсуттєвіших форм правди про світ вцілому... це особливий універсальний погляд на світ, який бачить світ по-іншому, але не менше (якщо не більш) суттєво, ніж серйозність... певні дуже суттєві сторони світу підсилені тільки сміхові» [2, 78]. Нам здається, що цей твір не загубиться в анналах історії літературознавства, а критикам, стилістам та мовознавцям він слугуватиме джерелом для подальших досліджень, адже дотепер вітчизняні науковці ще не звертали своєї уваги на цей твір.

#### ЛІТЕРАТУРА

1. Бахтин М.М. Слово о романе / Вопросы литературы и эстетики. Исследования разных лет / М. М. Бахтин. – М.: Худож. Лит., 1975. – 504 с.
2. Бахтин М.М. Творчество Франсуа Рабле и народная культура средневековья и Ренессанса / М. М. Бахтин. – 2-е изд. – М.: Худож. лит., 1990. – 543 с.
3. New English-Russian Dictionary [Edited under the Direction of I. R. Galperin and E. M. Mednikova]. – М.: Russky Yazyk Publishers, 1987.
4. Rush N. Mating / Norman Rush. – New York, 1992. – 480 p.
5. Бахтин М.М. Язык в художественной литературе: [В 7 т.]. – М., 1996. – Т.5. – С. 287-289. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: [http://c3.ru/book1100\\_45.shtml](http://c3.ru/book1100_45.shtml)
6. Грехнев В.А. Словесный образ и литературное произведение. – С. 13–14. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: [http://c3./book1100\\_45.shtml](http://c3./book1100_45.shtml)
7. Режим доступа: [www.nationalbook.org/authorguige\\_nrush.html](http://www.nationalbook.org/authorguige_nrush.html)
8. Режим доступа: [www.amazon.ca/Mating-Novel-Norman-Rush/dp/067973709X](http://www.amazon.ca/Mating-Novel-Norman-Rush/dp/067973709X)
9. Режим доступа: <http://www.nytimes.com/1991/09/12/books/books-of-the-times-a-love-story-with-intensely-cerebral-aspects.html>
10. Режим доступа: [skyvinton.blogpost.com/2008/08/professional-bias.html](http://skyvinton.blogpost.com/2008/08/professional-bias.html)
11. Режим доступа: [www.powells.com/jameswood\\_onrush.html](http://www.powells.com/jameswood_onrush.html)
12. Режим доступа: [www.scribd.com/doc/50366523/Verbal-Advantage](http://www.scribd.com/doc/50366523/Verbal-Advantage)

#### **А.В. АНДРОЩУК. ЯЗЫК РОМАНА НОРМАНА РАША «ПАРОВАНИЕ» («MATING») КАК ПРЕДМЕТ ИЗОБРАЖЕНИЯ**

*Резюме.* В статье делается попытка показать пафос комического на языковом уровне в романе Нормана Раша «Парование» («Mating»), а также изучить новаторский и экспериментаторский характер использования языка в романе. Соединение высокого и низкого регистров является одним из главных факторов, который делает этот роман выдающимся произведением английской литературы.

*Ключевые слова:* язык как предмет изображения, пафос комичности, комедия положений, метафора, сравнение, крылатое выражение, профессионализм, устойчивое выражение.

#### **A.V. ANDROSHCHUK. THE LANGUAGE OF ROMAN NORMAN'S NOVEL "MATING" AS A SUBJECT OF DENOTATION**

*The summary.* The author of the article makes an attempt to show how the pathos of the comical is reached on the language level in Norman Rush's novel «Mating», which received National Book Award for fiction, the «innovative or experimental use of language» being not the least valid reason for it. The combination of high and low registers, which is one of the main factors that makes the novel an outstanding work of English fiction, has been investigated.

*Key words:* language as a subject image pathos crankiness, sitcom, metaphor, comparison, aphorisms, professionalism, stable expression.

Одержано редакцією 20.03.1013 р.

УДК: 821. 111." 715"

Л.В. МОРОЗ, І.О. ПАШКО

#### **«ЗВІТИ ПРО ВОЯЖ» Е.ГЕЙЕСА, ФРЕНСІСА ПРЕТТІ ТА РІЧАРДА ФЕРРИСА В КОНТЕКСТІ АНГЛІЙСЬКОЇ РЕНЕСАНСНОЇ ЛІТЕРАТУРИ МАНДРІВ**

*Резюме.* У статті проаналізовано звіти про морські подорожі періоду Ренесансу та описано жанрову структуру становлення творів англійських мандрівників цієї епохи.

*Ключові слова:* нариси, записки, опис, відкриття, жанр.

Широкої популярності в елизаветинській Англії набули так звані «звіти про морські подорожі». Тогочасні мандрівники полюбляли виносити слово «герорт» (звіт, свідоцтво, рапорт) у заголовки власних творів. Так, наприклад, Едвард Гейес свої навігаційні нотатки назвав «Звітом про перебіг та успішні наслідки вояжу, здійсненого у 1583 році від Різдва Христового лицарем сіром Гемфрі Гілбертом» (1587?), Томас Геріот видав спогади про участь в експедиції В.Релі у вигляді «Короткого і правдивого звіту про нещодавно відкриту землю Вірджинії» (1588), а сам Волтер Релі свою патріотично забарвлену літературну працю назвав «Правдивим звітом про битву за Азорські острови» (1592).



## ЗМІСТ

<i>Безкоровайна О.В.</i> Культурний контекст як умова реалізації самоствердження особистості в освітньому процесі. ....	3
<i>Калініченко М.М.</i> Формування жанру орієнтальної історії в американській літературі. ....	13
<i>Андрощук А.В.</i> Мова роману Нормана Раша «Парування» («Mating») як предмет зображення. ....	15
<i>Мороз Л.В., Пашко І.О.</i> «Звіти про вояж» Е.Гейсса, Френсіса Претті та Річарда Ферріса в контексті англійської ренесансної літератури мандрів. ....	20
<i>Михальчук, Н.О. Івашкевич Е.Е.</i> Скандинавське завоювання Британії та його наслідки для становлення субкультури та комунікативної поведінки англійців. ....	24
<i>Мороз Л.В., Кушнір Н.В.</i> Роль спогадів англійських мандрівників-дипломатів у формуванні уявлень англійців про Росію кінця XVII- поч. XVIII ст. ....	28
<i>Вовчук Н.І., Мороз Л.М.</i> Розвиток новели в епоху Відродження. ....	32
<i>Вакулінська Л.М.</i> Епістолярні особливості комунікативних мовних засобів німецькомовних біблійних текстів. ....	34
<i>Данілова Н.Р.</i> Сучасні підходи викладання іноземних мов на немовних спеціальностях вищих навчальних закладів. ....	36
<i>Олесюк Л.В.</i> Соціолінгвальні особливості нової фразеології англійської мови. ....	38
<i>Кочубей О.С.</i> Структура та зміст підготовки викладачів перекладу в мовному вищому навчальному закладі. ....	41
<i>Мороз Л.В., Король О.Ю.</i> Формування граматичної компетенції у студентів немовних вищих навчальних закладів. ....	45
<i>Денисюк Л.В.</i> Інноваційні підходи викладання англійської мови для студентів немовних факультетів на сучасному етапі. ....	47
<i>Давнюк С. В., Козицька О.А.</i> Лінгвістичні засади оволодіння елементами синтаксису під час навчання рідної мови. ....	50
<i>Трофімчук В.М.</i> Формування спеціалізованої комунікативної компетенції студентів-менеджерів у галузі говоріння. ....	53
<i>Бойко Н.Г., Конопльова Ю.О.</i> Роль мультимедійних технологій у формуванні комунікативної та міжкультурної компетенції учнів. ....	54
<i>Ковалюк В.В.</i> Англійський лінгвістичний компонент як елемент впливу на мовну ситуацію у сучасній Україні. ....	57
<i>Палій В.П.</i> Особливості засвоєння афективної лексики в процесі вивчення французької мови. ....	61
<i>Дуброва А.С.</i> Застосування комп'ютерної техніки на етапі введення нового матеріалу у системі інтенсивного навчання іноземних мов. ....	64
<i>Яцюрник А.О.</i> Лінгвістичні засади вивчення особистісних корелятивів креативності людини. ....	67
<i>Сухомлин Т.С.</i> Особливості перекладу фразеологізмів, що виражають психічний стан людини, з англійської на українську мову. ....	69
<i>Мазурок О.М.</i> Педагогічні умови формування готовності майбутнього вчителя іноземної мови до виконання професійної діяльності. ....	72
<i>Михальчук Н.О., Івашкевич Е.З.</i> Текстуальна очевидність і оповідна структура роману «Нічні охоронці» Алана Мура та Дейва Гіббонса. ....	76
<i>Михальчук Н.О., Івашкевич Е.Е.</i> Кроскультурна комунікація: комунікативний підхід в процесі навчання вчителів англійської мови. ....	83
<i>Бігунова С.А., Зубілевич М.І.</i> Семантика символічних топонімів. ....	90
<i>Дуброва А.С.</i> Навчання особистісно-орієнтованого спілкування на основі тексту студентів немовних факультетів вищих навчальних закладів. ....	94
<i>Моєсеєва О.С.</i> Розвиток професійної культури майбутніх вчителів англійської мови. ....	95
<i>Михайленко В.В.</i> Переклад у міжкультурному навчанні: «Very» у центрі уваги. ....	99
<i>Колінчак Н.Д.</i> Ефективність користі роботи над проектом в аудиторії іноземної мови. ....	102
<i>Верьовкіна О.Є., Ярута Н.П.</i> Синтаксичні виразні засоби та стилістичні прийоми в оповіданнях Роалда Даля «Четвертий комод чіпендейла» та «Парі». ....	105
<i>Відомості про авторів</i> .....	108

Наукове видання

# **АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ФІЛОЛОГІЇ ТА МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН**

## **Збірник наукових праць**

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету

Заснований у 2009 р.

Відповідальний редактор збірника Петрівський Я.Б.  
Відповідальний за підготовку збірника до видання Мороз Л.В.  
Технічний редактор Бігунова С.А.  
Комп'ютерна верстка Ковалюк В.В., Горішна І.Г.

Здано до набору 25.04.2013 р. Підписано до друку 29.04.2013 р.  
Формат 60x84 1/8. Папір офсетний № 1. Гарнітура Times New Roman. Друк різнографічний.  
Ум. друк. арк. 24,02. Обл. вид. арк. 17,39 Замовлення №144/1. Наклад 120.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31  
Рівненський державний гуманітарний університет.

---

Віддруковано в редакційно-видавничому відділі  
Рівненського державного гуманітарного університету  
33028 м. Рівне, вул. С.Бандери, 12, тел. 26-48-83

**А – 43      Актуальні проблеми філології та методики викладання  
гуманітарних дисциплін: Збірник наукових праць. Наукові записки  
Рівненського державного гуманітарного університету. — Рівне: РДГУ,  
2013. — 109 с.**

ISBN 966 — 7281 — 09 — 03.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем викладання іноземної мови, філології, теоретико-методологічних, культурологічних, літературознавчих, мовознавчих проблем спілкування.

Матеріали можуть бути корисними для науковців, працівників навчальних закладів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

**УДК: 81'243**

**ББК 81.2**